VRATISLAV BĚLÍK

Horácký lidový vzor

V KRESLENÍ
NA NÁRODNÍ A OSMILETÉ
STŘEDNÍ ŠKOLE

VRATISLAV BĚLÍK

Horácký lidový vzor

V KRESLENÍ NA NÁRODNÍ A OSMILETÉ STŘEDNÍ ŠKOLE

KRAJSKÉ NAKLADATELSTVÍ

HAVLÍČKŮV BROD

1959

ÚVOD

Tuto práci předkládám nikoliv jako učebnici, nýbrž jako příručku učitelům kreslířům na pomoc, jak využíti horáckého lidově výtvarného umění v kreslení ve škole, v besedách o lidovém umění a také v kreslířských kroužcích, a to v rozsahu od 2. do 8. školního roku. — Předlohy jsou seřazeny tak, aby vyhovovaly technickým schopnostem a rozumové vyspělosti žáků, ale není myšleno, že by zrovna ta práce, která je označena určitým školním rokem, musela být zrovna v tom školním roce probrána. — Také upozorňuji, že zde předložené práce jsou rozvrženy tak, že by v každém školním roce byl proveden jeden až dva výkresy a předpokládám, že se podle učebních osnov pro ně čas i místo dle učebního poslání najde. — Chtěl bych, aby tato práce podala každému učiteli pomocnou ruku tam, kde bylo v požadavku osnov až dosud mnoho hledání a tápání o lidovém umění. Navazuji zde přímo na vlastivědné učivo Horácka, o němž platí stále ještě mylná domněnka, že je národopisně chudé nebo že již národopisu vůbec nemá. Vše, co uvádím, plyne z mé celoživotní zkušenosti — 37 učitelských let. Mnoho jsem poznal již jako dítě, něco jsem získal od svých žáků jako učitel a mnoho od lidu svého rodného kraje — moravského Horácka.

Vzory zde uvedené vyskytují se na pracích ze dřeva, ve štukatuře, v barevné výzdobě stěn, na keramice, na tkaninách a výšivkách a také na kraslicích.

Výkresy jsem pracoval sám jako předlohy. Tím však není řečeno, že by je učitel dával žákům prostě kopírovat. Aby se tak nedělo, má každá předloha slovní doprovod. — Učitel může obsah jednoho výkresu rozvést na více listů, může použít také jen jednoho motivu, neboť zde záleží jak na technické, tak i na kreslířské dovednosti žáků a též i na materiálu, kterým žáci kreslí. Místo pastelky ve dřevě použije třeba pastelky křídové; vzor pak bude větší a měkčí. Výšivkový vzor však nebude kreslit jinak než tužkou nebo zahroceným perem, neboť takový vzor vyžaduje kresby vždy lineárně přesně označené. Kresbu tužkou však nikdy nekolorujeme pastelkou, nýbrž štětcem. — A jen štětcem malujeme vždy vzor z keramiky.

Každá předloha má slovní doprovod, týkající se jednak učitele, jednak žáků. Učitel ať sám nejprve a důsledně zkusí, co návod uvádí a pak ať teprve žákům vysvětlí podstatu a význam jednotlivých kreseb. Je žádoucí, aby byl sloh určitých lidových vzorů zachován a proto je třeba zachovati i kresebnou techniku. Jinak nelze nikomu vázati fantasii a ruce. Jde však o to, bude-li pak zachován sloh horáckého vzoru, o který se zde hlavně jedná, a bude-li pak možno přenést vzor také v praxi technicky na pravé místo.

Několik ukázek skutečných žákovských prací může být důkazem, že se daří takové kreslení. Jak již bylo řečeno, je jen třeba, aby sám učitel takové kreslení zkusil, procítil a pak teprve učil kreslit. Záleží na vysvětlení, rozměrech a poměrech, záleží jak na předkreslování na tabuli, tak i skupinám žáků přímo na výkrese, záleží na pojmenování a ohodnocení kreslených tvarů. Bude dobré, když žáci také dovedou říci, co kreslí a proč to tak kreslí.

K předlohám patří též snímky skutečných lidových horáckých vzorů.

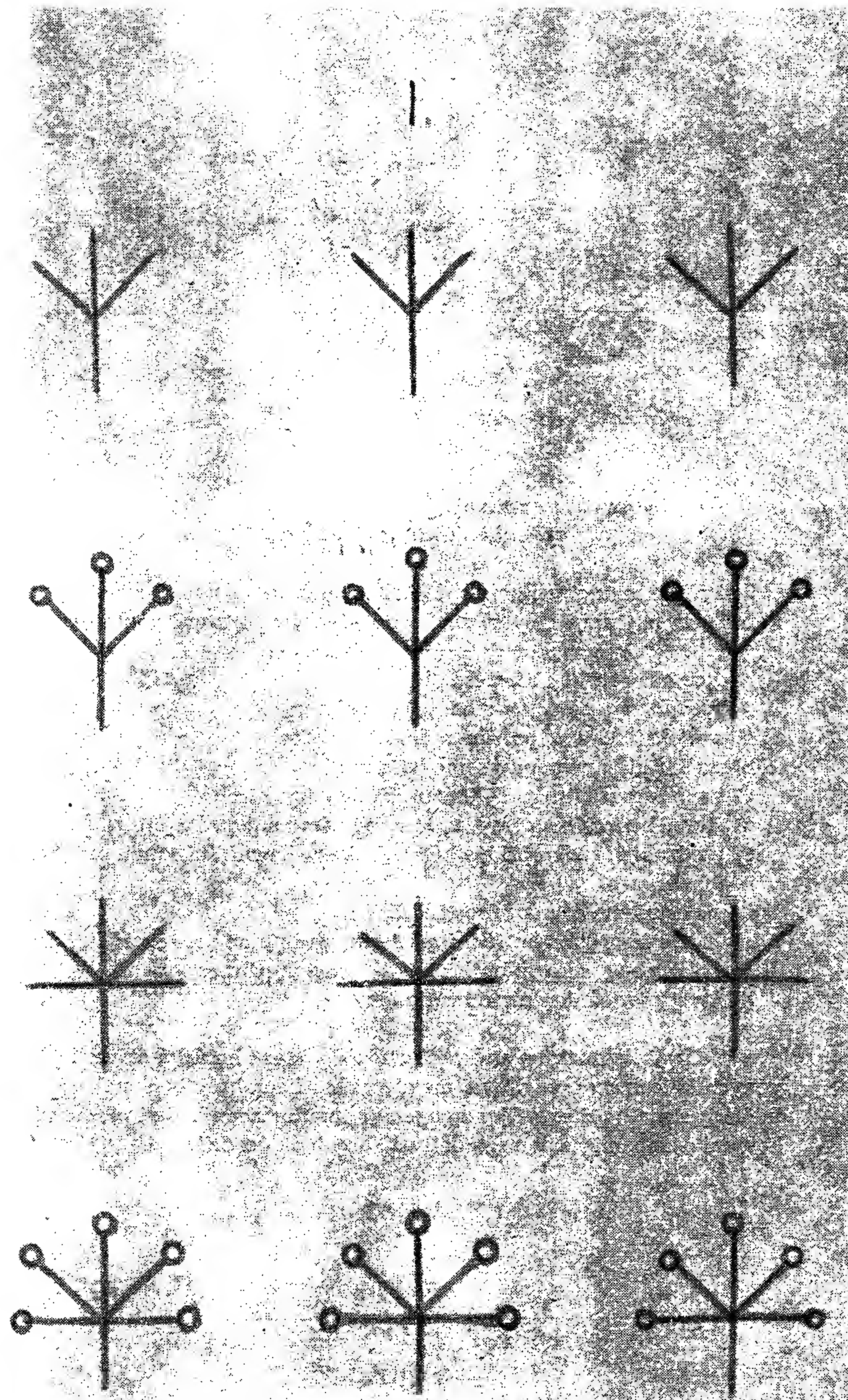
I

Kreslíme: slepičí tlapky,
kopr.

Nacvičujeme: přímky svislé, vodorovné a šikmé,
zkoušíme půlení přímek,
zkoušíme půlení úhlů.

Každý tvar nevykreslujeme najednou celý. Použijeme tak zv. účelného mechanismu, kdy opakováním téhož kresebného pohybu rukou nabývá se pak v celku tvarů stejnoměrných.

1. Rozměry tužkou dle předlohy (spíš odhadováním na prsty).
2. Červenou pastelkou kreslíme:
   a) na prvních dvou řádcích nejprve svislé, asi 3 cm dlouhé přímky,
   b) všechny přímky šikmé, pravé,
   c) všechny přímky šikmé, levé,
   d) druhý řádek doplníme malými kroužky,
   e) na dalších dvou řádcích opět nejprve svislé přímky,
   f) vodorovné přímky,
   g) šikmé přímky pravé,
   h) šikmé přímky levé,
   ch) čtvrtý řádek doplníme malými kroužky.

Předloha kreslena červenou pastelkou.

II

Kreslíme: halouzky,
stromečky.

Nacvičujeme: souměrnost,
půlení a dělení na tři díly.

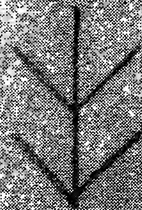
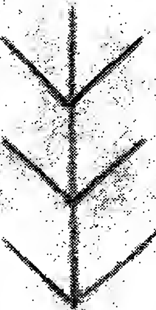
Při postupu použijeme opět účelného mechanismu a proto nekreslíme každý tvar najednou celý zvlášť, nýbrž všechny postupně doplňujeme.

1. Rozměry tužkou dle předlohy.
2. Pastelkou (zelenou a modrou) kreslíme:
   a) svislé přímky na prvním a druhém řádku,
   b) na 1. řádku přímky půlíme (zkusmo),
   c) na 2. řádku přímky dělíme na tři díly (zkusmo),
   d) šikmé přímky na pravé straně (začínáme nejspodnější),
   e) na druhém řádku přidáváme nejprve nejhornější šikmou přímku a potom teprve
   f) vkreslujeme přímku prostřední,
   g) na třetím a čtvrtém řádku postupujeme stejně jako na řádku druhém, avšak použijeme obloučků místo šikmých přímek,
   h) čtvrtý řádek doplníme květináčky.

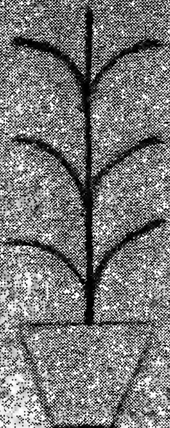
Takové halouzky a stromečky zdobily stará horácká stavení. Na dřevěných štítech byly ze dřeva, na zděných štítech byly buď malovány nebo udělány z malty. Stromečky znamenají „matku Zemi“. Naši předkové ji takovými ozdobami na domech uctívali, aby byla úrodná.

II.

8. 1948 V. Bělík, III.

Předloha kreslena zelenou a modrou pastelkou.

III

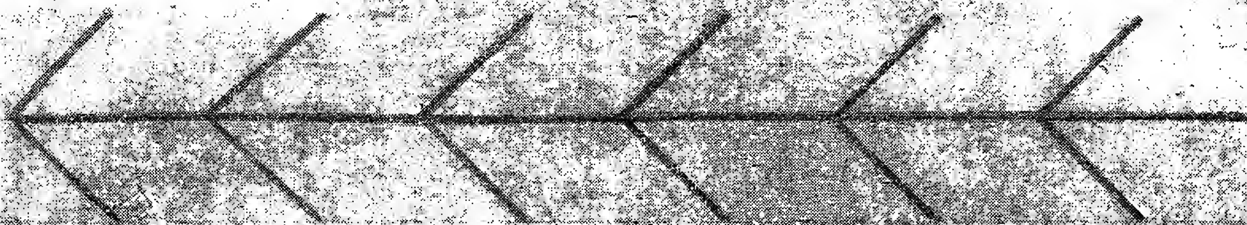
Kreslíme: rozmarýnek,
slepičí cestičku.

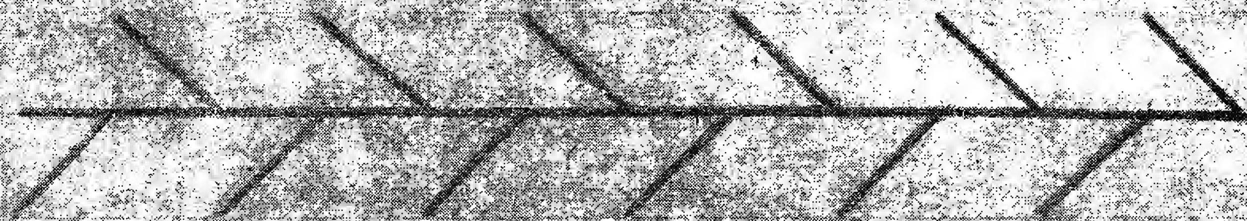
Nacvičujeme: rozvádění osy vodorovné a) vstřícně (proti sobě),
b) střídavě,
procvičuje se půlení, odhadování,
seznamujeme se se základem pásového vzoru.

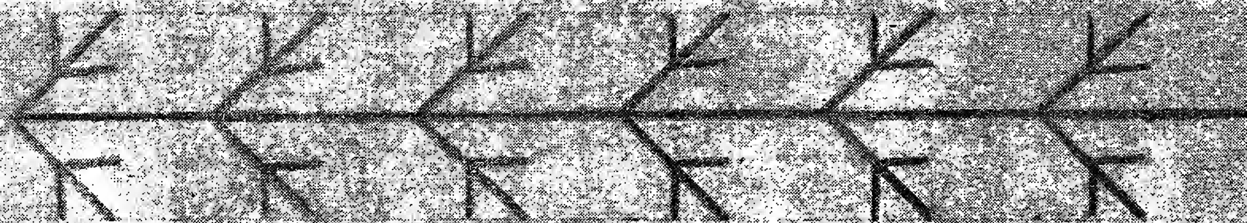
1. Rozměry tužkou dle předlohy.
2. Pastelkou červenou a modrou kreslíme:
   a) první řádek — osa se dělí po $1^1/_2$ cm; rozvádí se nejprve horní půlka. Na dolní polovici se rozvádí vstřícně,
   b) druhý řádek — osa se rozvádí střídavě, avšak nejprve dolní polovina, potom horní,
   c) třetí řádek jako první; při kreslení slepičích tlapek použijeme opět účelného mechanismu, tj. kreslíme nejprve všechny svislé čárečky a potom vodorovné,
   d) čtvrtý řádek stejně jako druhý a obdobně jako třetí; přidají se malé kroužky.

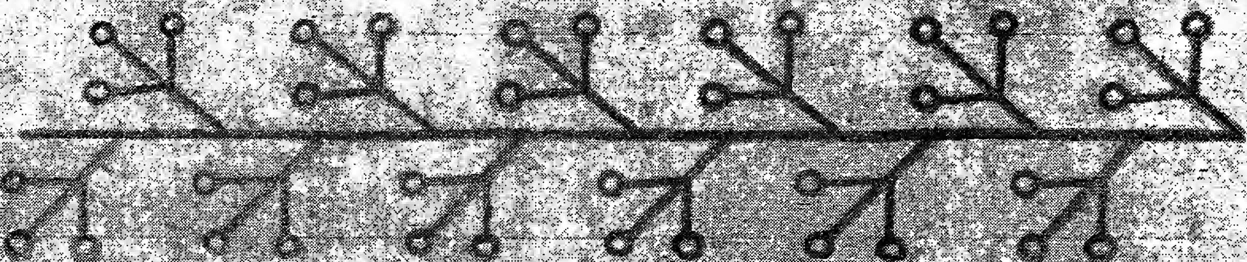
Vzoru se užívá při vyšívání nebo při spojování dvou rovných kusů plátna nebo nějaké jiné látky.

III.

8. 1948. V. Bělík, III.

Předloha kreslena modrou a červenou pastelkou.

IV

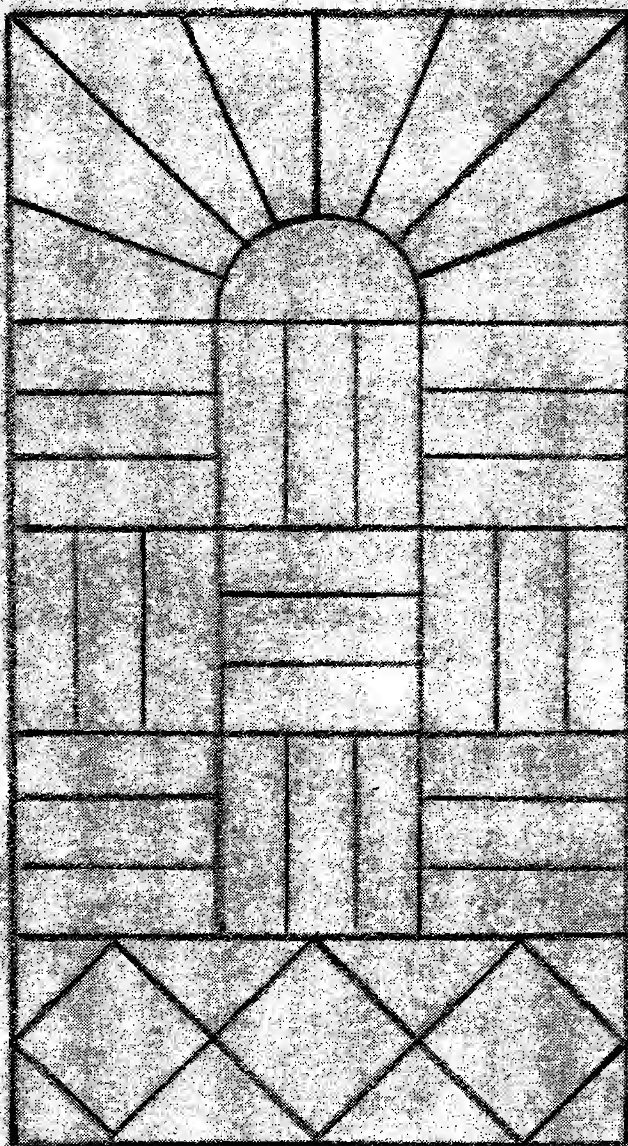
Kreslíme: dveře se sluncem.

Nacvičujeme:
1. půlení a čtvrcení oblouku,
2. procvičuje se dělení čtverce na tři díly,
3. kreslení čtverce postaveného na vrchol pomocí úhlopříčného zaměření,
4. zdůraznění stejnoměrně silných čar.

1. Rozměry tužkou dle předlohy.
2. Pastelkou se vytahuje dle pravítka vše, co vyznačuje dveřní výzdobu. Možno kreslit i bez pravítka.

Naši dávní předkové ještě více než zemi uctívali slunce. Byl to jejich největší dobroděj: dával světlo a teplo, zaháněl tmu a zimu, dával život rostlinám i zvířatům a také uzdravoval. Proto býval obraz slunce na štítech domů, ale býval i na dveřích a vratech nejen k poctě slunce, nýbrž i hosta vcházejícího do domu, neboť host byl tak vážen jako samo slunce.

IV.

8. 1948. V. Bělík, IV.

Předloha kreslena hnědočervenou pastelkou.

V

Kreslíme: tzv. preclíkovou fasádu na horáckých staveních.

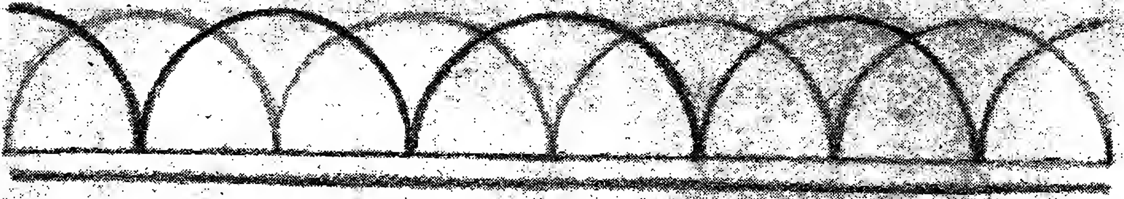
Nacvičujeme: kruhové oblouky,
kruhy.

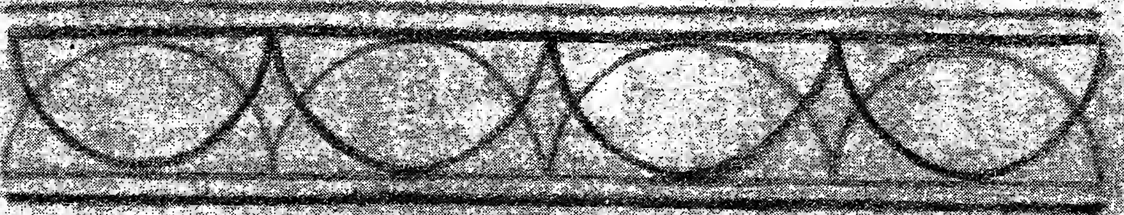
Rozměry dle předlohy tužkou.

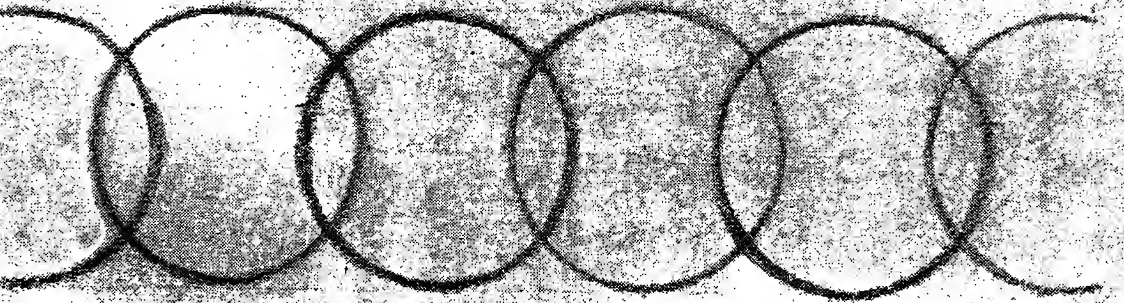
Pastelkami: červenou a modrou (první řádek), modrou a zelenou (druhý řádek), zelenou a červenou (třetí řádek). Červená, modrá a zelená jsou barvy na horáckých staveních.

Horácká stavení bývala zkrášlována ozdobami z malty. Říká se tomu štukatura. Kromě stromečků a slunečních kruhů bývaly to celé pásy (pod okapem nebo na štítech) z kroužků různě překládaných, jimž se říká „preclíková fasáda". — Tuto výzdobu dělával fasádník Hnízdil ze Smrku. — Na Třebíčsku uvidíte tak zdobené domy v Číměři, ve Střížově, Pozďátkách, D. Vilémovicích, Hostákově aj.

V.

8. 1948. V. Bělík, IV.

Předloha kreslena modrou, červenou a zelenou pastelkou.

VI

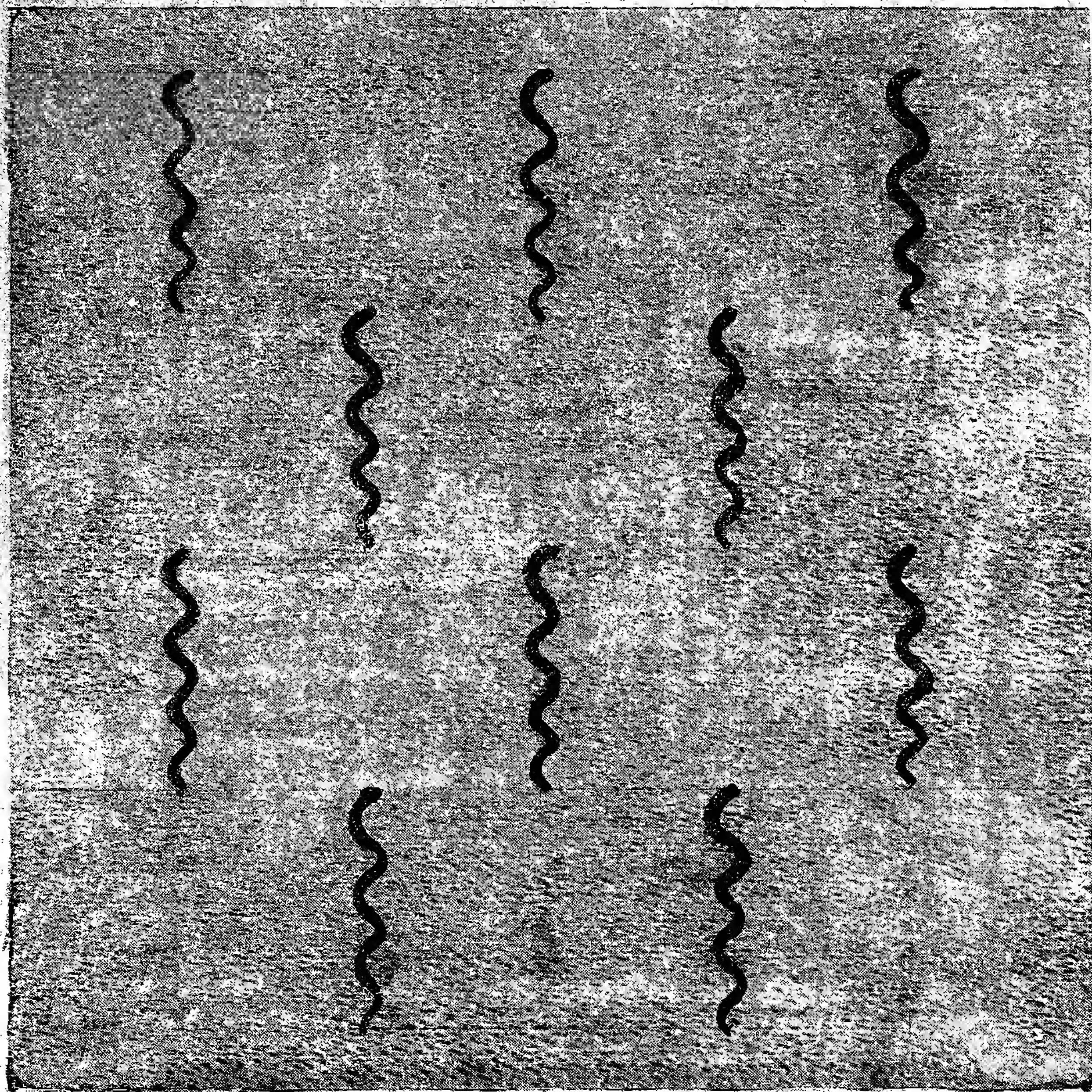
Kreslíme: hádky hospodáříčky.

Nacvičujeme: položení velké plochy řídkou barvou silnějším štětcem a vlnité linky přímo štětcem. Barvy: okr a rumělka červená.

Ve starých horáckých kuchyních se vařívalo na ohništi. Nad ním býval otevřený, začazený komín a proto se kuchyni říkalo „černá kuchyň". Vyprávělo se, že u ohniště spává hádek hospodáříček, který přináší do domu štěstí. Hospodyně si ho vážily a dávaly mu na misku mléko. Aby prý se hospodáříček v domě usadil, malovávaly jej hospodyně na stěny černé kuchyně. Vždy až za několik let vylíčily se stěny kuchyně žlutou cihlářskou hlínou a hádci pak se malovali štětcem červenou hlinkou. Hádci hospodáříčci byli vtlačováni do čerstvé ještě měkké hliněné omítky třemi prsty, takže celá černá kuchyně byla zdobena plasticky.

Kdyby ty vlnky byly malovány bílým vápnem, znamenaly prý vodu, která měla býti člověku ku pomoci, kdyby oheň se chtěl rozšířit, neboť oheň se vody bojí.

VI.

8. 1948. *V. Bělík, V.*

Předloha: ve žlutém poli červení hádci.

VII

Kreslíme: podrovnávky.

Nacvičujeme: položení menší plochy sytou barvou a položení úzkých ploch hrotem štětce. Barvy: kobalt, rumělka zelená, rumělka červená a okr.

Rozměry dle předlohy.

Do nedávna malovaly horácké hospodyně podrovnávky barvou zelenou a modrou a jen někdy černou. Dávaly si na nich velmi záležet, neboť podrovnávkou vrcholila vnější výzdoba domu. Modrým nebo zeleným pásem však podrovnávka nebyla ukončena. Podél pak se ještě namaloval na zemi asi dva prsty široký bílý pruh, vedle něho červený a nakonec asi píď široký pás žlutou cihlářskou hlínou. Nejdůležitější býval pásek červený, neboť se věřilo, že červená barva je proti zlé moci. Dnes bychom si to mohli vysvětlit tak, že výrazný červený pásek, který ohraničuje obydlí, má nedobrému člověku připomenout, že se z cizího nesmí brát, ale také že se do cizího domu nechodí pomlouvat, rozčilovat se a dělat mrzutosti.

VII.

8. 1943. V. Bělin, V.

VIII

Kreslíme: základní prvky horáckého lidového vzoru
a) hrášek, b) vajíčko, c) poupátko.

Nacvičujeme: souměrnost osovou,
souměrnost středovou (pravidelnost).

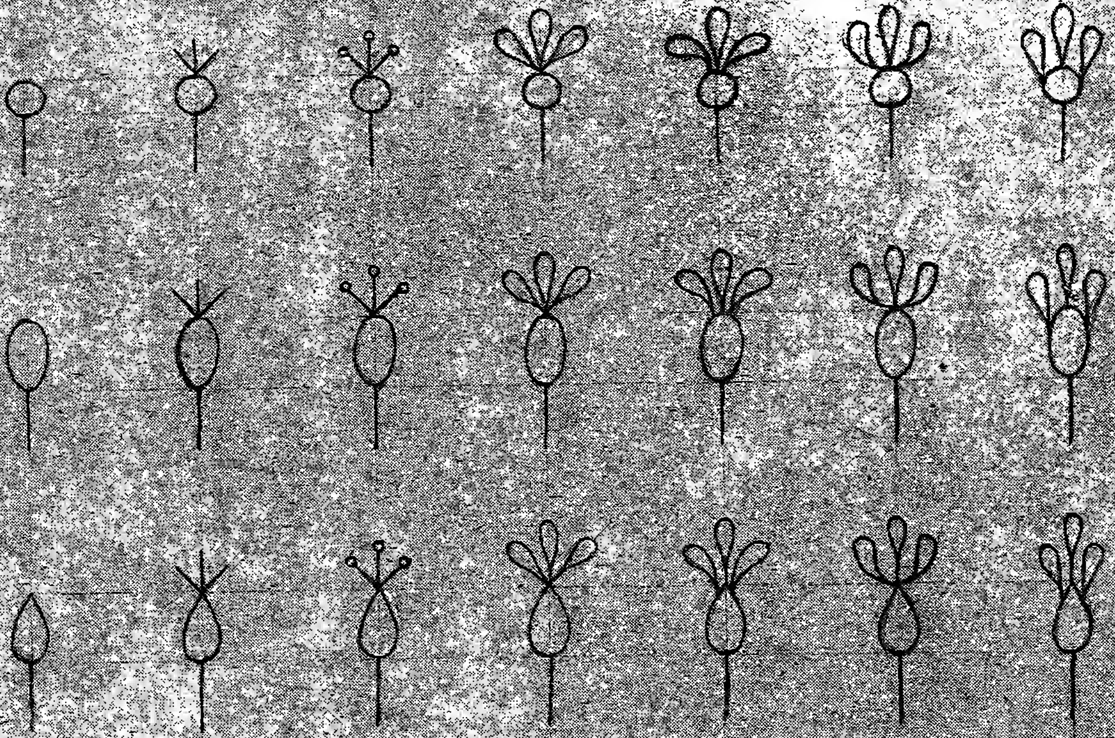
Rozměry dle předlohy.

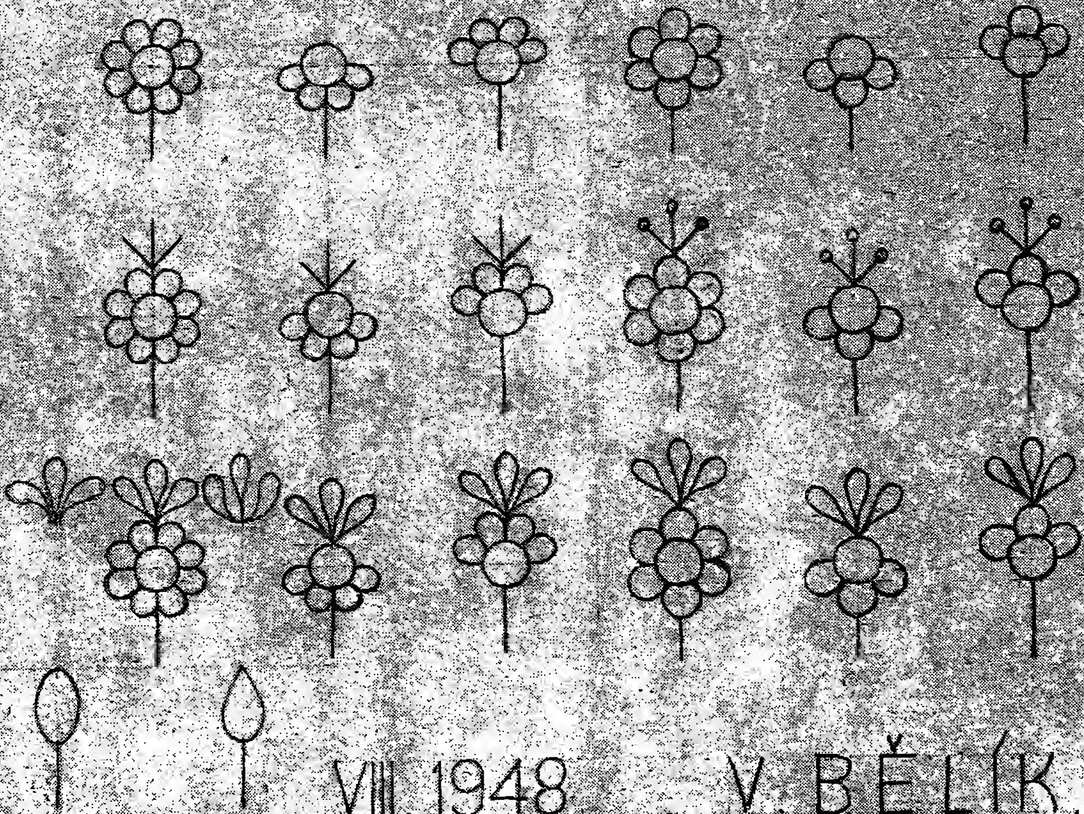
Horácký lidový ornament není bohatý stylisační rozmanitostí. Setrvává při uvedených třech prvcích, které přizdobuje několika motivy:

1. buď při vrcholu
   a) slepičí tlapkou (2×),
   b) trojlístkem,
   c) řepným vrškem,
   d) jmelím,
   e) zaječími oušky —
2. nebo na obvodu
   a) celém (šesti nebo osmi zoubky — vzniknou „růže"),
   b) na půlobvodu buď horním nebo dolním.

Květy vzniklé pod 2. přizdobují se opět způsoby uvedenými pod 1. Tak vzniká větší počet zdobných tvarů sobě sice velmi podobných, ale při jejich opakování ve větším množství utvářejí se motivy značně rozdílné, jak ukáže další práce.

VIII

IX

Kreslíme: kytičky „trojáčky“,
halouzky „rozmarýnek“,
hrozničky.

Nacvičujeme: souměrnost dle přímé osy,
motivy dle osy prohnuté.

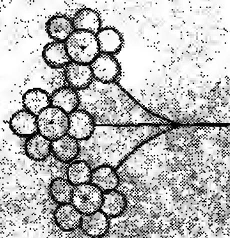
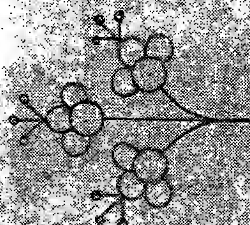
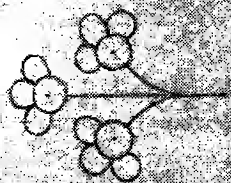
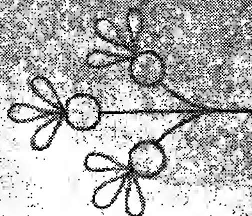
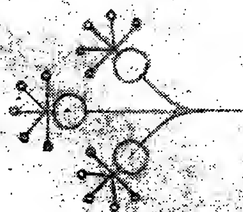
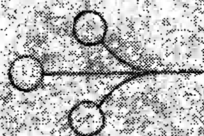
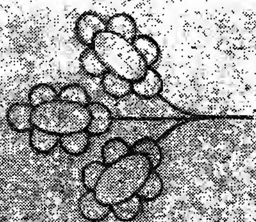
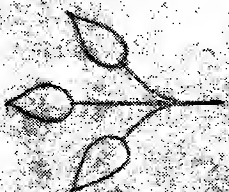
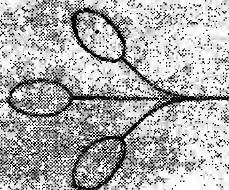
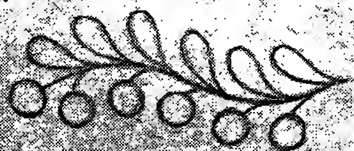
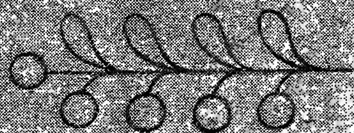
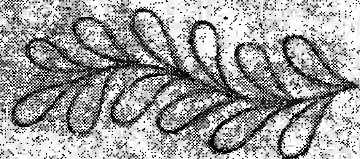
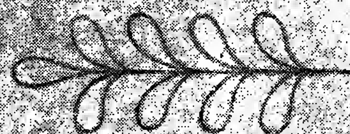
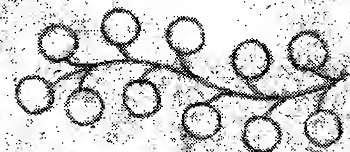
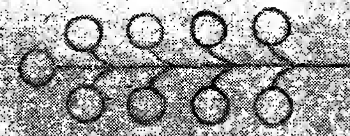
Na prvním řádku je naznačeno, jak lze postupovat při rozšiřování vzoru a jak se uplatňují prvky z dřívějšího výkresu.

Na druhý řádek nakreslí jedna polovina žáků za základ kytičku „trojáček“ s oválnými tvary, druhá polovina použije v „trojáčku“ poupátek. Při rozšiřování postupuje se stejně jako na prvním řádku.

Rozdělením žactva na dvě skupiny je ve třídě dána možnost nakresliti větší množství rozmanitých motivů týmtéž způsobem.

Na třetím řádku kreslí se „halouzky“ a „hrozničky“. Střídají se útvary s osou přímou a s osou prohnutou.

IX.

VIII. 1948 V. BĚLKI

X

Kreslíme: pásový ornament s vlnitou osou.
Nacvičujeme: odhadování.

Rozměry dle předlohy.

Žactvo je rozděleno na čtyři skupiny podle řad, jak sedí za sebou, jsou-li ve třídě dvě řady lavic. Jsou-li tři řady lavic, je žactvo rozděleno na šest skupin.

Jedna předloha je určena pro jednu řadu lavic a v ní pro dvě řady žáků. Žáci jsou tedy praví a leví. Jsou-li ve třídě tři řady lavic, rozšiřují žáci v třetí řadě vlnu osy na vrchu lupínkem, dole oválkem.

Jak je naznačeno, není třeba na každém řádku vykreslovati celý vzor. Druhá polovina řádku nechť ukazuje, jak vzor postupně vznikal. Ušetří se na čase.

Na prvním řádku je ornamentální motiv docela prostý, bez jakéhokoliv většího rozšíření.

Na druhém řádku je rozšířen základní prvek zoubky na dolní půlce.

Na třetím řádku klade se základní motiv v trojáčku, rozšířeném slepičí tlapkou.

Na čtvrtém řádku rozšíří se trojáček některým způsobem z dřívějšího výkresu dle libosti.

Na pátém řádku klade se základní motiv rozšířený ve formě hrozníčku (u lupínků) nebo halouzky (u hrášků).

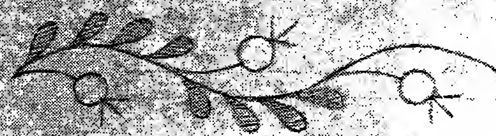
Na šestém řádku sestaví každý žák vlastní ornament dle dříve poznaných směrnic.

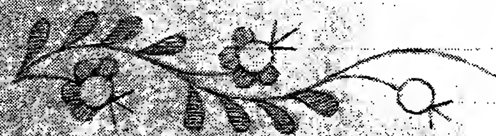
Osu vzoru (v tomto případě vlnitou) nezačínáme rozvádět stopkami vzorových motivů (poupátek a kvítků). Kvítky, poupátka, trojáčky apod., jež tvoří základ vzoru, kreslíme podél osy v určitém sklonění a pak teprve je připojujeme k hlavní ose stopkami.

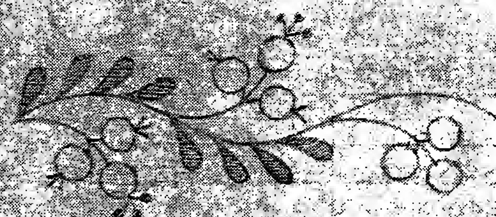
Šrafování. Na výkrese začne se šrafovat poslední vzor a postupuje se k prvnímu vzoru. Šrafování použijeme k vyrovnání času mezi žáky v kreslení hbitějšími a méně hbitými, takže poslední žák nebude mít vůbec šrafováno a někteří jen tolik, kolik stačili.

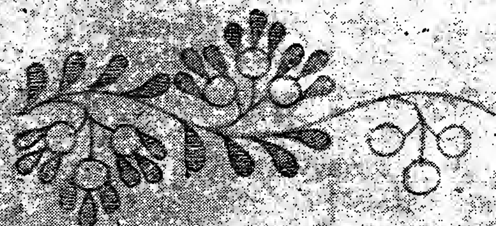
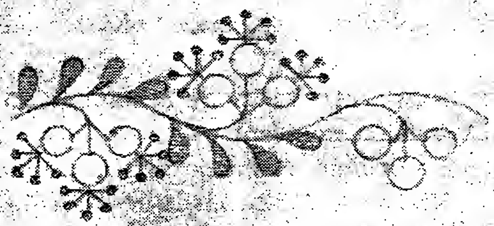
Tyto vzory jsou vhodné pro výšivku.

X. 1.

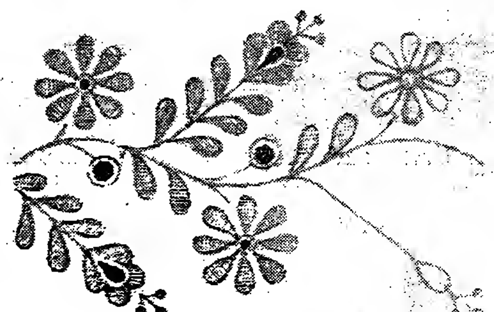

VIII. 1948

V BĚLÍK, II.

X. 2.
VIII. 1948
V. BĚLÍK, II.

XI

Malujeme vzory na horácké keramice.

Provádíme cviky štětcem (asi č. 8—12): 1. kaňky, 2. kapky-lupínky, 3. linky.

Barvy: kobalt, okr nebo žluť indická, rumělka zelená.

Jednotlivé tvary: kaňky nebo kapky malujeme tak, abychom jedním nebo dvěma tahy provedli žádoucí tvar. Obrys tedy nekonturujeme a nevyplňujeme. Velikost tvaru spočívá v tloušťce štětce.

Poněvadž provádíme technická cvičení štětcem, budeme kreslit na výkrese celé řádky, ačkoliv předloha ukazuje, jak začínáme a jak postupujeme.

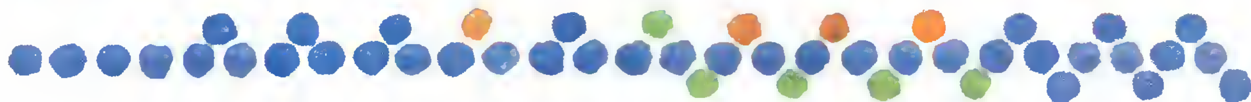
Na předloze neurčuji postupný školní ročník. Učitel sám poznává, že některé motivy může použíti již v nižších ročnících, jiné, které vyžadují již určité malířské rutiny, až v ročních vyšších.

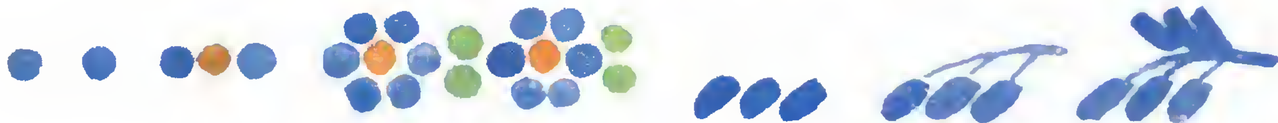
Vzory jsou vzaty přímo z lidové keramiky, vyráběné na Horácku. Setrvávám při jednoduchých motivech, které mohou žáci technicky zdolat.

Na Horácku vyráběli hliněné nádobí — džbány a džbánky, mísy a talíře, hrnečky aj. nádobí hrnčíři, kteří své práce polévali jen barevnými polevami (hlavně zelenou a žlutě hnědou) a nepomalovali žádnými vzory. Hodnotnější nádobí, bíle polévané a pomalované vzory, prováděli tzv. toufaři. Byli to mistři mnohem dovednější jak technicky (uměli vypalovat své zboží ve vysokém žáru), tak i umělecky, neboť každý toufar byl zároveň i malířem. Vzory jejich byly prováděny barvou buď jen modrou, nebo modrou, žlutou a zelenou, kterýžto soulad byl doplňován barvou fialově hnědou. Toufaři žili ojediněle jako rodina Štočků v Rouchovanech, rodina Zavřelů ve V. Bíteši, ale též i ve velkých střediscích jako v Brtnici, Znojmě, v Kravsku, ve Vranovské Nové Vsi aj.

XI.

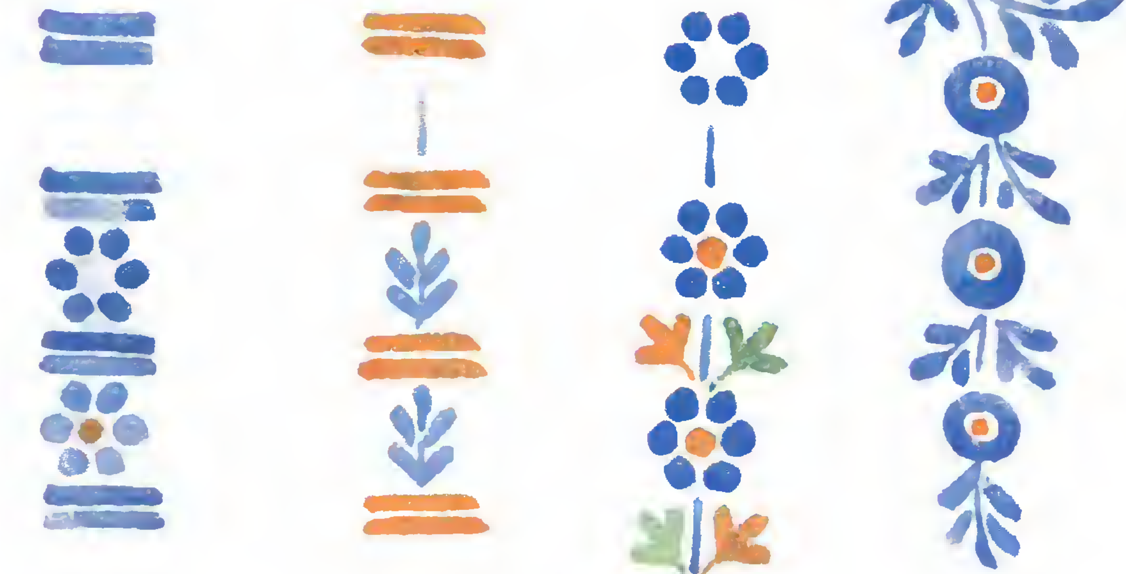

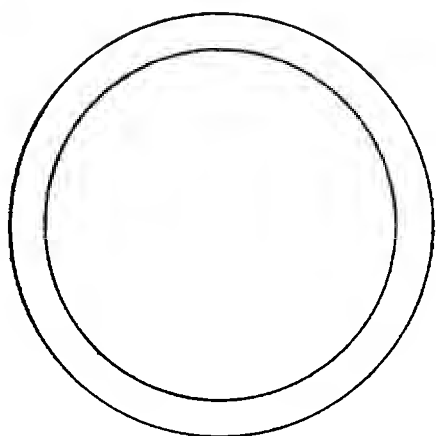
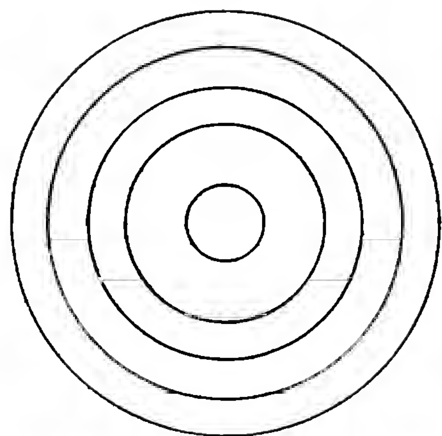
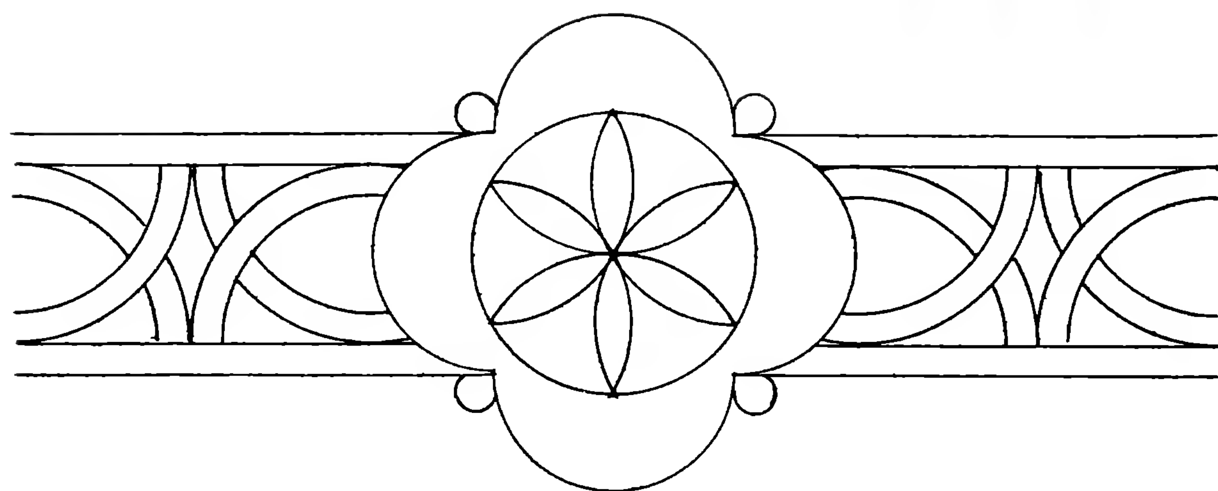
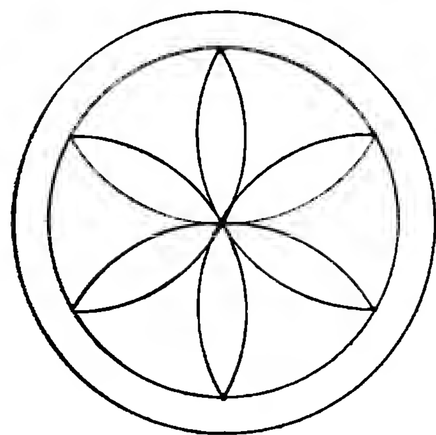
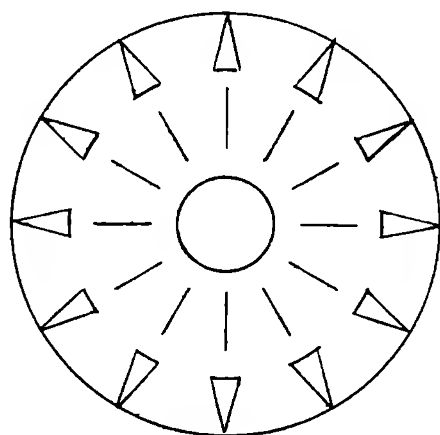
XII

Kreslíme slunce na fasádách horáckých stavení.

Nacvičujeme soustředné kružnice a kruhové oblouky.

Rozměry dle předlohy. Kresba se rýsuje; stačí, bude-li vytažena tužkou. — Možno kreslit i bez rýsovacích pomůcek.

Všechny tyto kruhy s určitými vnitřními výzdobami jsou znakem slunce. Naši dávní předkové vážili si slunce jako svého největšího dobroděje. Dával světlo a teplo, zaháněl tmu a zimu, dával život rostlinám i živočichům. Proto mu naši předkové zasvěcovali také svá stavení a znázorňovali si je na nich určitým způsobem. Takových slunečních kruhů je zachováno na horáckých staveních dost. Na Třebíčsku je prováděl fasádník Jan Hnízdil ze Smrku.

VIII 1948.

V. BĚLÍK, III.

XIII

Kreslíme: vrata se sluncem.

Nacvičujeme: Osa tětiv prochází středem kružnice.
Sestrojení oválu.
Dělení oblouku.
Sestrojení pravidelného pětiúhelníku.

Rozměry podle předlohy. Kresba se rýsuje; stačí, bude-li vytažena tužkou.

Úcta k slunci u našich předků byla veliká a proto je často znázorňovali na nejvýznačnějších místech. Kromě štítů domů bývala sluncem zdobena i vrata. Dříve se honosíval sluncem na vratech skoro každý dům. S úctou k slunci bývala spojena úcta i k celé obloze, tj. k nebi, a proto se často shledáváme ve výzdobě nejen se sluncem, nýbrž i s hvězdami. Příkladem toho jsou Račerovice, Předín, Radkovice aj. místa.

VIII.1948.

V. BĚLÍK, III.

XIV

Kreslíme: velké květy.

Nacvičujeme: pravidelnost,
členění kruhu na osm, šest a dvanáct dílů.

Rozměry dle předlohy.

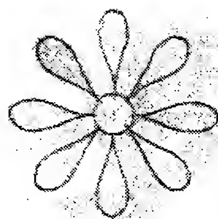
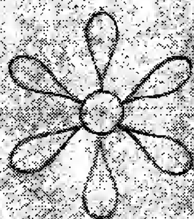
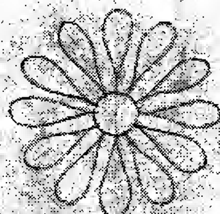
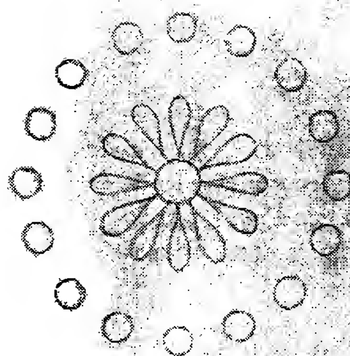
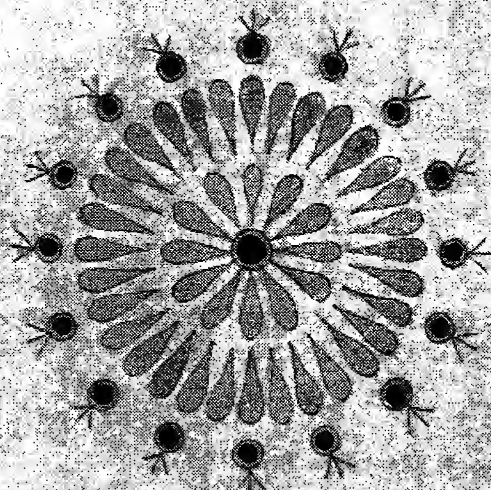
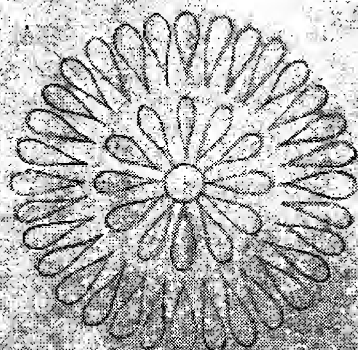
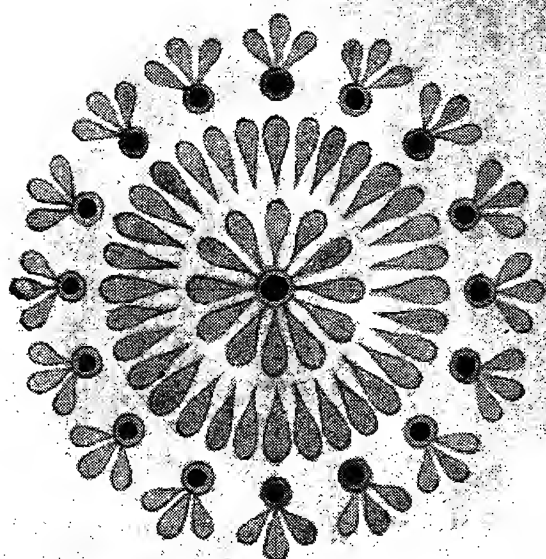
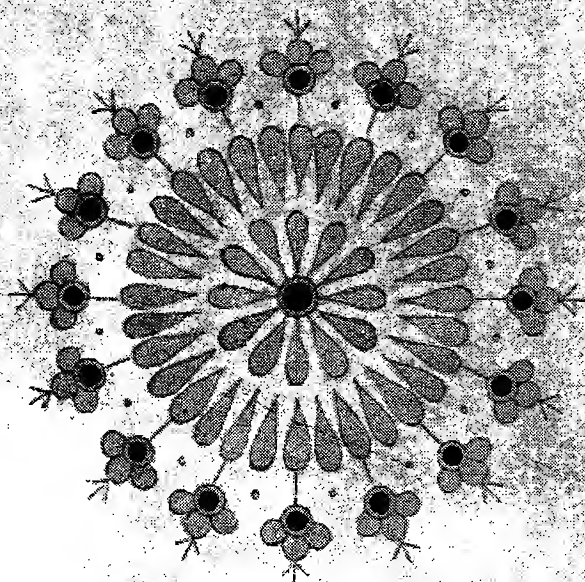
Bohatství velkých květů tkví v dvoj- a trojnásobné soustřednosti. Zatím co dva vnitřní kruhy jsou sestaveny toliko z lupínků, třetí, největší kruh bývá utvořen z kteréhokoliv základního motivu na výkrese VIII.

Prvních sedm květů je nácvikových, které se kreslí buď dle návodu nebo dle předlohy, osmý květ je vlastní sestavou žákovou; bude u každého jiná.

Barvou se začne na posledním květu a postupuje se od konce dopředu, aby se vyrovnal čas méně hbitých žáků. Budou tedy míti někteří žáci položen barvou celý výkres, jiní vůbec ne.

Velké květy se vyskytují hlavně na bílých horáckých výšivkách v tzv. velkých růžích (kyticích). Neznamenají vždy astru nebo kopretinu (lidově zvanou „měsíček“), představují někdy také slunce. Tak upravené bývalo ponejvíc v nástropních malbách v síních horáckých statků a na kraslicích.

XIV.

VIII 1948.

V. BĚLÍK, IV

Na předloze: květy vyplněny šedomodrou a tmavě modrou vodovou barvou.

XV

Kreslíme ornamentální zvláštnosti na velké růži (kytici):

a) slepičky,

b) stromečky (halouzky) na velkém květu.

Slepička bývá buď rozmarýnek nebo jakákoliv halouzka esovitě stočená. Jak slepičce tak i stromečku na velkém květu či lépe řečeno „na slunci“ přisuzuje se magický (čarovný) význam. Oba tyto vzory vyskytují se hlavně na bíle vyšívaných plenách, jež se počítají k nejvzácnějším krojovým součástkám a které mají posvátný význam. Vždyť vdané ženy v nich chodily k úvodu, nosily je ke křtu, ve smutku, a nevěsta v ní šla zaoděna k oltáři.

Takovými vzory jsou zdobeny i horácké kraslice; proto jsou na výkrese malovány červeně nebo červeně a modře.

XV.

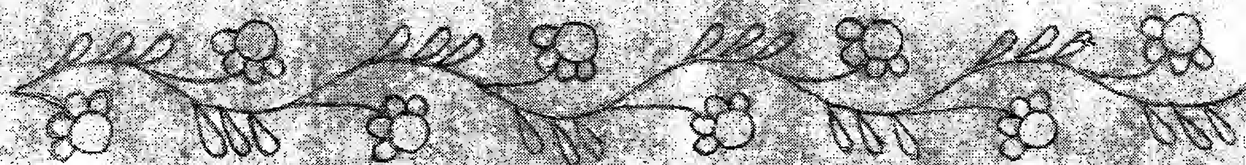

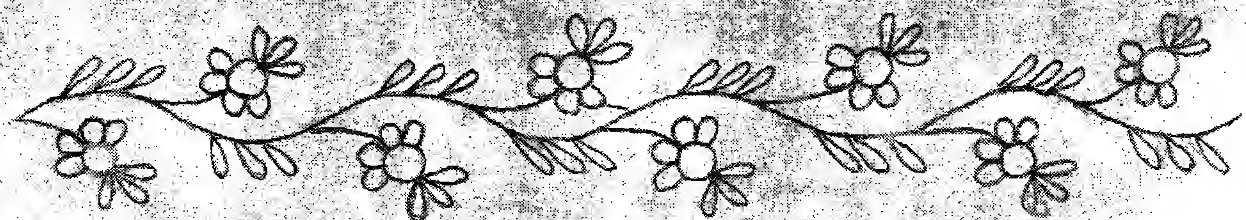

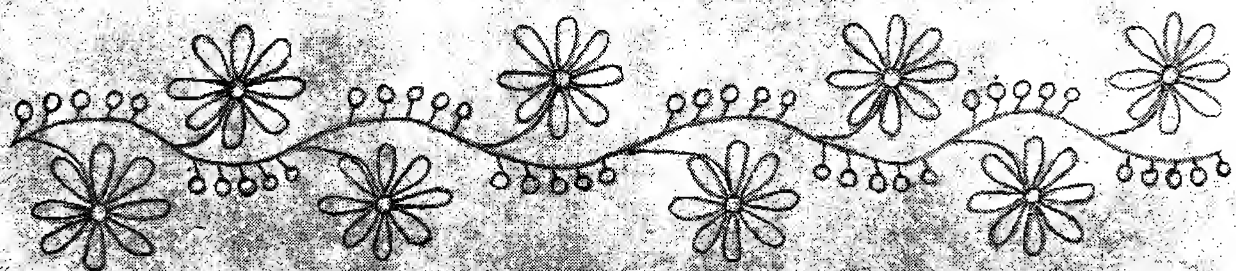

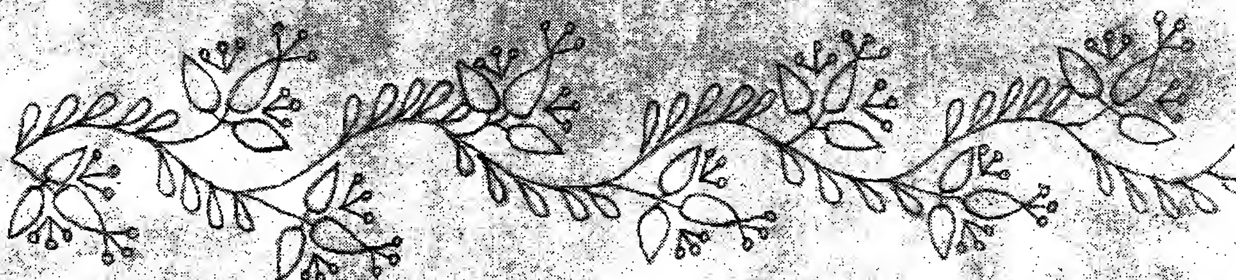

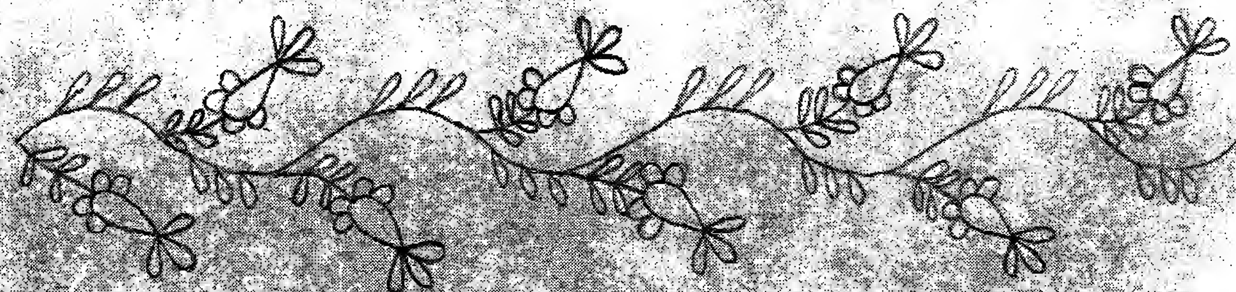
UKÁZKA ŽÁKOVSKÝCH PRACÍ

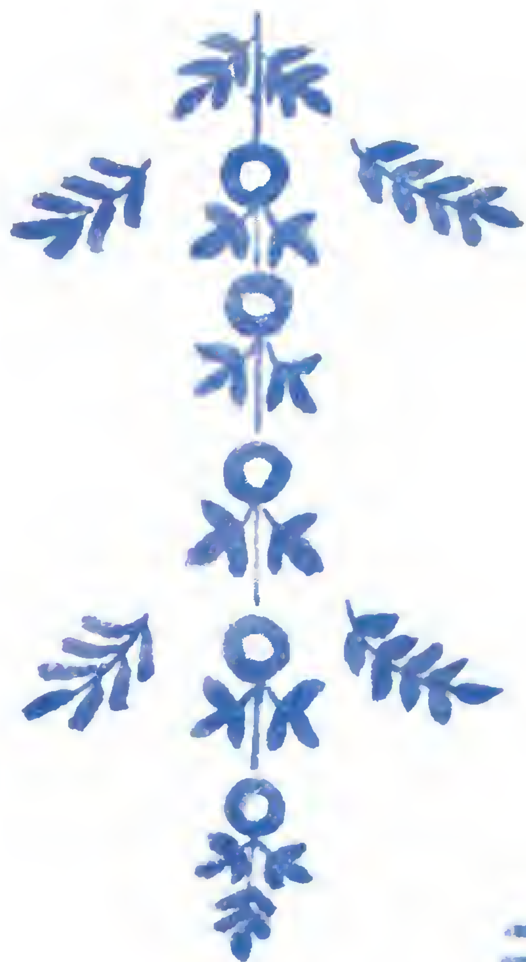

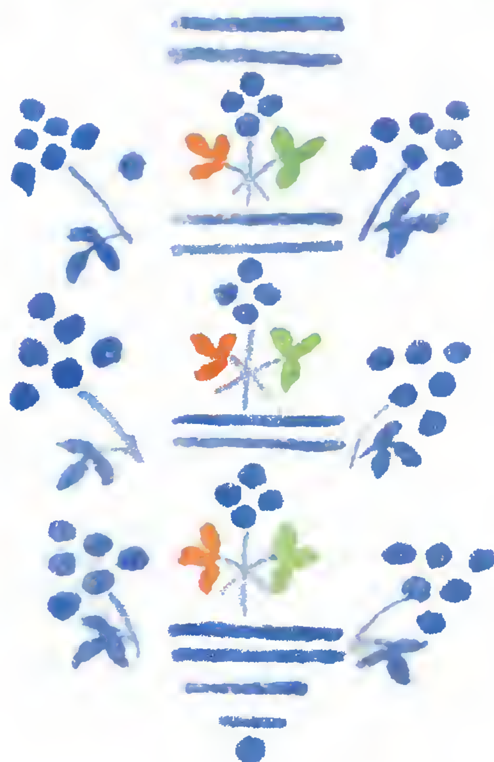

V. 1944 O. NOVÁKOVÁ

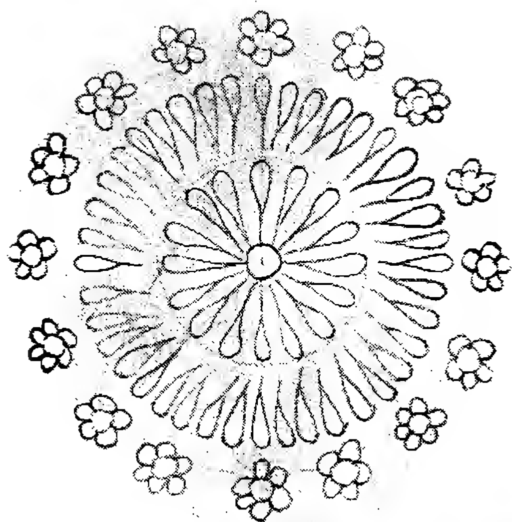

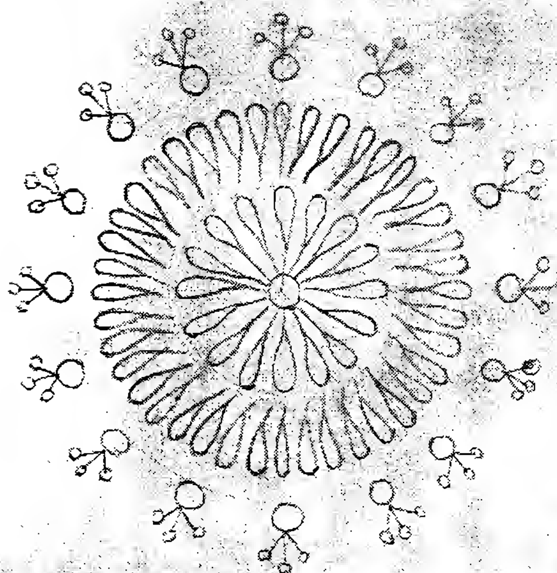

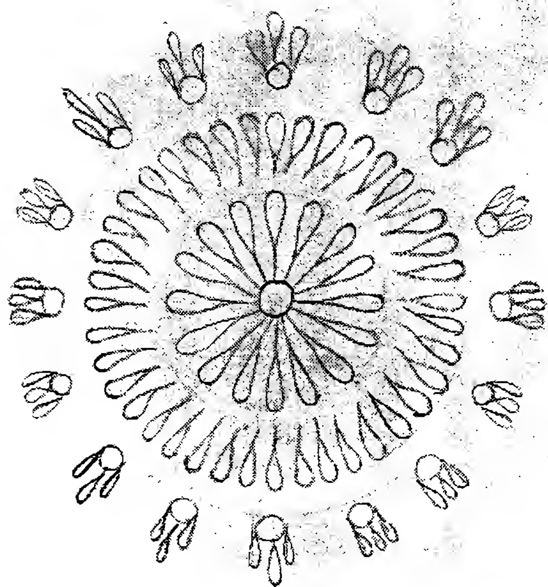

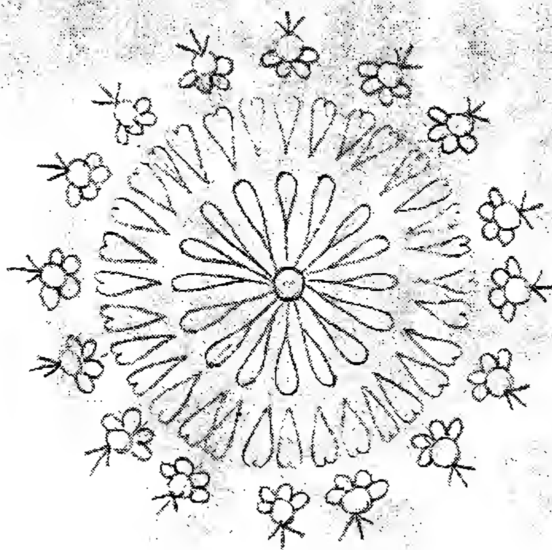
II. 1953

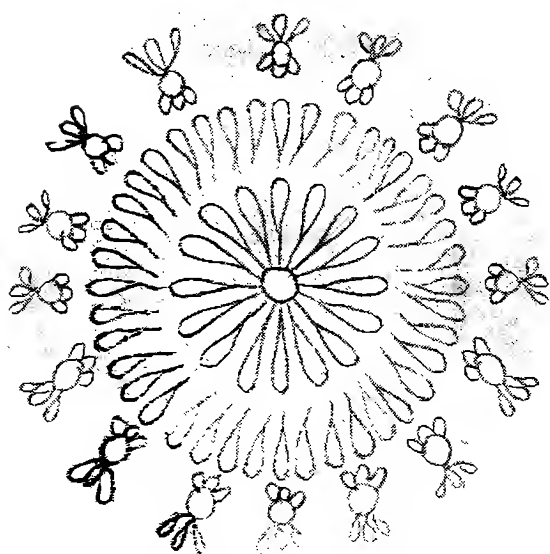
F. Pavlíčková, VII. B

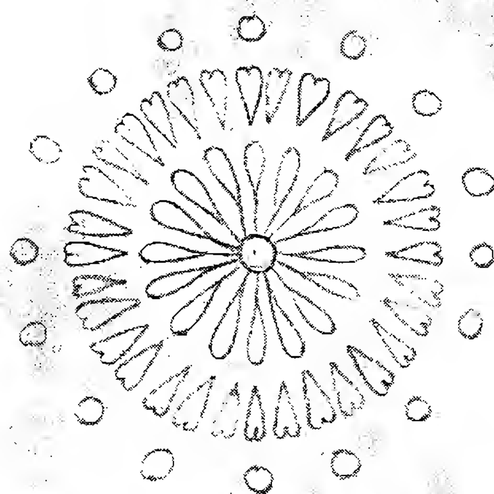

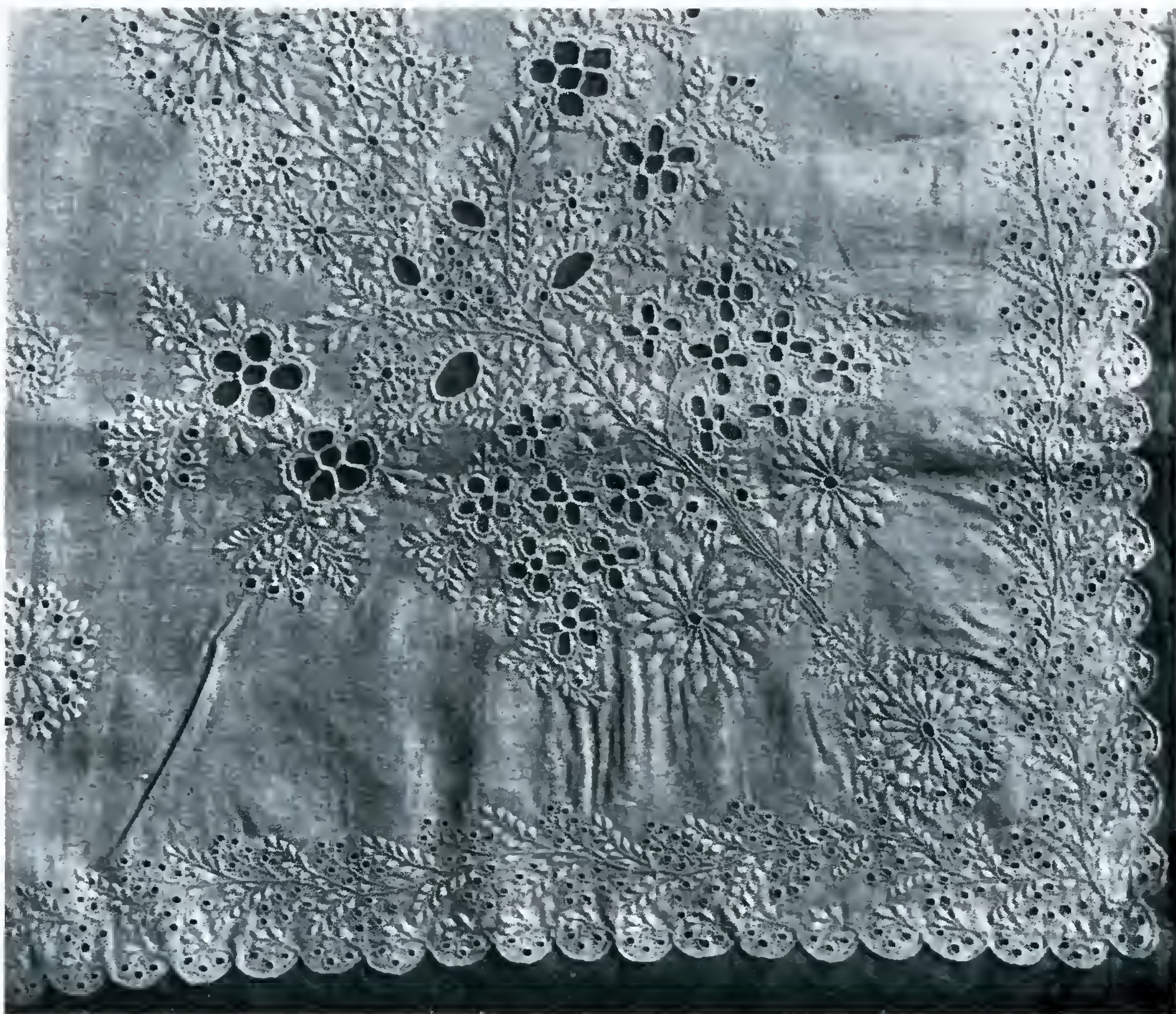

V 1949.

S. Hladký, I. a

Čiměř u Třebíče. Štít domu u Nováčku, zdobený štukaturou se sluncí, stromečky a preclíkovou fasádou. (Foto F. Musil, Vladislav.

Horácká svatební plena z D. Dubňan u M. Krumlova. Bílá výšivka s měsíčky a slepičkami (asi z r. 1820). (Foto O. Knoll, Náměšť n. O.)

SNÍMKY
SKUTEČNÝCH LIDOVÝCH VZORŮ

OBSAH

VRATISLAV BĚLÍK

Horácký lidový vzor

V KRESLENÍ NA NÁRODNÍ A OSMILETÉ STŘEDNÍ ŠKOLE

Typograficky upravil Jan Šedý. Vydalo v roce 1959 Krajské nakladatelství v Havlíčkově Brodě jako svou 89. publikaci. Odpovědná redaktorka Jana Hájková. KNV Jihlava čj. 786/kult. F. P 5327-9. Vytiskla Jiskra, tiskařské závody, národní podnik, provoz Havlíčkův Brod. Náklad 1.000 výtisků. Vydání první.

Cena výtisku 16 Kčs